

Адамович Сергій Васильович,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права навчально-наукового
юридичного інституту
Прикарпатського національного
університету ім. В. Стефаника
(Serhiy Adamovych,
Doctor of Historical Science, Professor,
Head of the Department of theory and
history of state and law, educational-
scientific law institute, Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University)

**Звітування Україною про виконання Міжнародного пакту про
громадянські та політичні права на 133 сесії Комітету з прав
людини ООН (11.10 – 5.11 2021 р.**

**(Reporting to Ukraine on the Implementation of the International
Covenant on Civil and Political Rights at the 133rd Session of the UN
Human Rights Committee (October 11 - November 5, 2021)**

Згідно статті 40 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права держави, які беруть участь у цьому Пакті, «зобов'язуються подавати доповіді про здійснені ними заходи для втілення у життя прав визнаних у цьому Пакті, і про прогрес, досягнутий у використанні цих прав» [2]. Відповідно до встановленої періодичності подачі державами доповідей про виконання Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, раз у 4-5 роки (конкретна дата подачі доповіді визначається Комітетом) держави мають звітувати перед Комітетом ООН з прав людини про виконання положень Пакту. У червні 2018 року Україною було подано 8-му періодичну доповідь про виконання положень Пакту. В листопаді 2019 р. Україна отримала перелік запитань Комітету ООН з прав людини до захисту 8-ї періодичної доповіді. Офіційна відповідь

на зазначені запитання Комітету була направлена Міністерством юстиції до Міністерства закордонних справ 10 квітня 2020 р. [1].

26 жовтня 2021 р. Комітет з прав людини ООН завершив розгляд восьмої періодичної доповіді України про заходи, вжиті для імплементації Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та забезпечення захисту прав людини як в Україні, так і на окупованих територіях України.

Заступник Міністра юстиції України з питань європейської інтеграції, голова делегації В. Коломієць під час презентації звіту зазначила, що органи державної влади України продовжують робити кроки, спрямовані на зміцнення механізмів захисту прав людини в країні, у тому числі шляхом ратифікації низки міжнародних законів. У 2021 р. було оновлено Національну стратегію у сфері прав людини та прийнято План дій щодо її реалізації до 2023 року. У рамках Стратегії прав людини на 2018-2021 рр. ухвалено закони про спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень, про забезпечення доступності приміщень суду для осіб з інвалідністю, про процедури визнання особи без громадянства та про корінні народи України. З 1 січня 2020 р. набрав чинності Виборчий кодекс. Крім того, у 2021 р. була прийнята Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період до 2026 р., з 1 липня 2021 р. забезпечено здійснення громадянами України прав приватної власності на землі сільськогосподарського призначення, в роботі проєкт закону про захист персональних даних. З 1 липня 2020 р. набули чинності зміни до Кримінального кодексу щодо посилення кримінальної відповідальності за порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, національної приналежності, релігійних переконань, інвалідності та інших ознак [4].

У вересні 2020 р. було створено Координаційну комісію з питань взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Україна працювала над внесенням змін до деяких законодавчих актів, щоб забезпечити

захист прав жінок в країні, також внесено зміни до законодавства та вжито певного комплексу заходів для забезпечення рівних можливостей для матерів і батьків, які доглядають за дітьми. У 2019 р. почала функціонувати Рада з питань свободи слова та захисту професійної діяльності журналістів. У липні 2021 р. для гарантування прав корінних народів, захисту їх культурних, інформаційних та інших прав прийнято закон про корінні народи України. У липні 2021 р. затверджено стратегію сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини на період до 2030 року. У 2021 р. було визначено поняття «антисемітизм» і встановлено його заборону. Поняття «торгівлі людьми» у Кримінальному кодексі приведено у відповідність до Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протоколів до неї. У рамках стратегії реформування судової системи та пов'язаних з нею правових інституцій почав діяти Вищий антикорупційний суд та покращено доступ громадян України до правосуддя. Була зміцнена і незалежність судової влади. У 2021 р. прийнято стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на період 2021-2023 рр. [4].

В. Коломієць повідомила, що Російська Федерація продовжувала порушувати права людини на тимчасово окупованих територіях України, припинена діяльність незалежних ЗМІ, тривають переслідування за національною та релігійною ознакою, ліквідована можливість здобуття освіти українською та кримськотатарською мовами, триває масова примусова видача російських паспортів громадянам України. Натомість український уряд у вересні 2021 р. затвердив план заходів щодо реалізації стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Криму та м. Севастополь. 2020 р. запроваджено електронну версію довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб і вони отримали право на отримання матеріальної компенсації за зруйноване житло. Також посилено соціальний захист внутрішньо переміщених осіб, які не працюють під час карантину через COVID-19 [4].

Експерти Комітету ставили перед українською делегацією наступні зауваження і запитання. Так, вони визнавали існуючі через російську окупацію обмежені можливості України повністю виконувати Пакт на територіях, які контролюються сепаратистами на Донбасі, а також в Криму та м. Севастополь. Однак, на думку експерта, це не звільняло Україну, від позитивних зобов'язань щодо захисту осіб на цих територіях.

Експерти комітету запитали про полегшення процедури отримання свідоцтва про народження, про наміри України відновити процедури створення адекватної правової бази. Було висловлено занепокоєння тим, що Стамбульська конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству ще не була представлена на ратифікацію до парламенту і експерти цікавилися, які заходи вживаються державою в цьому напрямку [4].

Були і парадоксальні запитання: щодо мовної дискримінації, свавільних затримань, катувань та жорстокого поводження працівників Служби безпеки України, проблеми свавільного затримання в контексті призову до Збройних сил України, розголошення приватності «націоналістичним сайтом «Миротворець», насильства з боку прихильників Православної Церкви України за підтримки влади, депортації шукачів притулку, обмежувальних заходів щодо протидії пандемії COVID-19, заходів для забезпечення рівного представництва жінок. Під сумнів навіть ставилася законність судової заборони Комуністичної партії в Україні. Комітет запитував, які загальні заходи вживав уряд, щоб посилити захист цивільного населення в зоні військового конфлікту. Експерти зазначали, що деякі рекомендації щодо захисту сексуальних меншин у українському законодавстві не прописані, опікувалися утисками ромів, лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів та інтерсексуалів, говорили про випадки катувань та жорстокого поводження з особами, позбавленими волі [4].

Зауваження експертів також стосувалися нецільового використання державних ресурсів під час президентських та

парламентських виборів у 2019 р., клієнтелізму, патронажу, порушень виборчих прав внутрішньо переміщених осіб та національних меншин та зловживань під час виборів. Експерти задавали питання щодо свободи слова та мирних зібрань, нападів на журналістів та громадських активістів, заходів для захисту викривачів корупції. Інший експерт поставив низку запитань щодо незалежності суддів та права на справедливий суд [4].

Голова Комітету з прав людини Фотіні Пазарціс у заключних зауваженнях зазначив, що Комітет визнає існуючі обмеження можливості України повністю виконувати Пакт, у тому числі на частинах території, які не перебувають під її ефективним контролем. Проте, хоча Україну високо оцінили за всі зусилля, які вона вжила для реалізації прав, передбачених Пактом, її настійно закликали продовжувати ці зусилля для забезпечення поваги прав, гарантованих Пактом, на всій її території [4].

11 листопада 2021 р. Комітет ООН з прав людини оприлюднив свої висновки щодо України, які він розглянув під час 133 сесії. Висновки містили позитивні аспекти виконання Україною Міжнародного пакту, а також основні проблеми та рекомендації Комітету. Під час сесії Комітет провів конструктивні діалоги з чотирма державами-учасницями, а саме з Німеччиною, Ботсваною, Вірменією та Україною, та прийняв підсумкові зауваження [3].

Так, Комітет з прав людини висловив стурбованість повідомленнями про залякування, переслідування та напади на журналістів і правозахисників, а також на антикорупційних активістів, ЛГБТІ та гендерних активістів з боку різних акторів, у тому числі крайніх правих груп. Він закликав Українську державу забезпечити, щоб урядовці не перешкоджали праву на свободу висловлювання поглядів правозахисників і журналістів та ефективно захистити їх від погроз, тиску, залякування чи нападів. Крім того, Комітет закликав Україну прискорити свої зусилля щодо проведення ретельного та неупередженого розслідування вбивств та інших порушень прав людини, які мали місце під час Майдану та протестів

в Одесі на початку 2014 р., відзначив повільний прогрес у розслідуванні та відповідних судових процесах. Він також закликав Україну виявити, притягнути до відповідальності та покарати всіх винних покараннями відповідними важкості їхніх злочинів [5].

Отже, з урахуванням 8 періодичної доповіді перед Комітетом ООН з прав людини про виконання положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та її прилюдним заслуховуванням і обговоренням у Комітеті у жовтні-листопаді 2021 р. Українська держава засвідчила позитивні аспекти виконання Пакту, а більшість висловлених проблемних питань та рекомендацій Комітету вирішуються українською державною владою або є свідченням нерозуміння експертами міжнародної структури внутрішньополітичних особливостей українських реалій.

Список використаних джерел

1. Звітування про виконання Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. URL: <https://minjust.gov.ua/m/zvituvannya-pro-vikonannya-mijnarodnogo-paktu-pro-gromadyanski-ta-politichni-prava>.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

3. Human Rights Committee concludes its one Hundred and thirty-third session after adopting concluding observations on reports of Germany, Botswana, Armenia and Ukraine. URL: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=27775&LangID=E>.

4. In Dialogue with Ukraine, Human Rights Committee Asks about Situation of Human Rights in Ukraine and in the Occupied Territories of Ukraine. URL: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=27710&LangID=E>.

5. UN Human Rights Committee issues findings on Germany, Ukraine, Armenia and Botswana. URL:

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=27798&LangID=E>.